

Vybrané problémy medzinárodného práva v judikatúre Stáleho dvora medzinárodnej spravodlivosti a Medzinárodného súdneho dvora

Adam Giertl

17.10.2014

Kosovo

Nikaragua

Imunita štátu (Nemecko v. Taliansko)

LaGrand (Nemecko v. USA)

Legalita jednostranného vyhlásenia nezávislosti

- Poradný posudok MSD – Kosovo
- Súvisí s témami: **subjektivita štátu, právo na sebaurčenie, vznik štátnosti**

- **Situácia:** 1999 – Operácia *Allied Force* proti Juhoslovanskej zväzovej republike – dôvod: Vojna v Kosove
- **Výsledok:** Dohody z Rambouillet (*Rambouillet Accords*)
- Rezolúcia BR OSN 1244 (1999)
- UNMIK – *United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*
- Rezolúcia 63/3 prijatá Valným zhromaždením OSN 8. októbra 2008 - **Je jednostranné vyhlásenie nezávislosti dočasnými orgánmi samosprávy Kosova v súlade s medzinárodným právom** (*Is the unilateral declaration of independence by the Provisional Institutions of Self-Government of Kosovo in accordance with international law*)?*

*VZ OSN využilo svoje oprávnenie podľa článku 96 Charty OSN a položilo MSD vyššie uvedenú otázku

□ **Vybrané otázky:**

- Obsahuje medzinárodné právo pravidlo zakazujúce jednostranného vyhlásenia nezávislosti?
- Možno tento zákaz vyvodiť implicitne z povinnosti zachovať územnú celistvosť štátu?
- Dodržiavanie noriem *jus cogens* pri vzniku štátu
- V rámci argumentácie **proti** bolo poukazované na rezolúcie Bezpečnostnej rady 216 (1965) a 217 (1965) týkajúce sa Južnej Rodézie, rezolúciu BR R41 (1983) týkajúca sa Severného Cypru a rezolúciu BR 787 (1992) týkajúcej sa Republiky Srbskej*
- The Court considers that it is not necessary to resolve these questions in the present case. The General Assembly has requested the Court's opinion only on ***whether or not the declaration of independence is in accordance with international law.*** *Debates regarding the extent of the right of self-determination and the existence of any right of "remedial secession", however, concern the right to separate from a State. As the Court has already noted (see paragraphs 49 to 56 above), and as almost all participants agreed, that issue is beyond the scope of the question posed by the General Assembly. To answer that question, the Court need only determine whether the declaration of independence violated either general international law or the lex specialis created by Security Council resolution 1244 (1999).*

*Územie Bosny a Hercegoviny obývané etnickými srbmi, v súčasnosti súčasť Bosny a Hercegoviny ako jeden zo subjektov federácie

- Obsahuje zákaz všeobecne medzinárodné právo (*Lex generalis*)
- Otázka územnej celistvosti:
- odsek 80...*Final Act of the Helsinki Conference on Security and Co-operation in Europe of 1 August 1975 (the Helsinki Conference) stipulated that "[t]he participating States will respect the territorial integrity of each of the participating States" (Art. IV). Thus, the scope of the principle of territorial integrity is confined to the sphere of relations between States* (teda nevzťahuje sa na otázku secesie jednej časti územia).

- *Lex specialis* – rezolúcia BR OSN 1244 (1999) a Ústavný rámec vytvorený na jej základe
- Vytvorenie dočasného režimu správy
- UNMIK* + Ústavný rámec samosprávy pod dohľadom osobitného vyslanca Generálneho tajomníka OSN
- Posúdenie vyhlásenia nezávislosti:
- Odsek 105: *The declaration of independence, therefore, **was not intended** by those who adopted it to take effect within the legal order created for the interim phase, nor was it capable of doing so. On the contrary, the Court considers that the authors of that declaration **did not act, or intend to act, in the capacity of an institution created by and empowered to act within that legal order** but, rather, set out to adopt a measure the significance and effects of which would lie outside that order.*

*United Nations Interim Administration Mission in Kosovo

- Odsek 109: *...the authors of the declaration of independence of 17 February 2008 did not act as one of the Provisional Institutions of Self-Government within the Constitutional Framework, but rather as persons who acted together in their capacity as representatives of the people of Kosovo outside the framework of the interim administration.*

- Otázka porušenia *lex specialis*
- Rezolúcia BR OSN 1251 (1999) týkajúca sa Severného Cypru (Odsek 114):
- „*Cyprus settlement must be based on a State of Cyprus with a single sovereignty and international personality and a single citizenship, with its independence and territorial integrity safeguarded*“
- Podobné špecifické vymedzenie v rezolúcií 1244 chýba – ergo rezolúcia 1244 (1999) neobsahuje zákaz jednostranného vyhlásenia nezávislosti

- Zdôrazňuje sa dočasný charakter právnej úpravy a absencia vymedzenia konečného usporiadania

ZÁVER

- Jednostranná secesia sama osebe nepredstavuje porušenie medzinárodného práva, nakoľko nie jeho normami medzinárodného práva priamo zakázaná
- Zakázané je porušovanie *jus cogens*, ktoré sa môže s takýmto krokom spájať

Jurisdikčná imunita štátu

- Princíp zvrchovanej rovnosti štátov – *par in parem imperium non habet*
- Sporové konanie na návrh Nemecka proti Taliansku s intervenciou Grécka (rozhodnutia gréckych súdov uznané v Taliansku za vykonateľné)
- Zásadný rozdiel *acta jure imperii* (akty verejnej moci) a *acta jure gestionis* (úkony súkromného práva)

- **Skutkový stav:**
- Talianské súdy vyhovelí civilným žalobám o náhradu škody spôsobenej porušením humanitárneho práva zo strany *Wehrmachtu* na území Talianska počas 2. sv. vojny
- Masové zabíjanie
- Deportácie na nútené práce
- Odopretie statusu vojnového zajatca talianskym vojakom
- Na základe rozhodnutí pristúpili talianske súdy k výkonu rozhodnutia (Vila vigoni – majetok Nemecka na území Talianska) a to aj vo vzťahu k podobným rozhodnutiam gréckych súdov.

- Protiprávnosť konania nemeckej brannej moci za 2. sv. vojny nebola predmetom sporu
- Otázka: Malo Taliansko (*ergo* talianske súdy) povinnosť priznať Nemecku imunitu?
- Imunita štátu je upravená *medzinárodným obyčajovým právom*
- Otázka priznania imunity spadá do oblasti procesného práva – neskúmame protiprávnosť samotného konania podľa hmotného práva
- Stanovisko Nemecka – štát má imunitu vo vzťahu k *acta jure imperii* – a teda aj ku konaniu svojich ozbrojených síl.

- Stanovisko Talianska sa opieralo o odmietnutie imunity z dvoch dôvodov:
- *...immunity as to acta jure imperii does not extend to torts or delicts occasioning death, personal injury or damage to property committed on the territory of the forum State.*
- *...irrespective of where the relevant acts took place, Germany was not entitled to immunity because those acts involved the most serious violations of **rules of international law of a peremptory character** (jus cogens) for which no alternative means of redress was available.*

Európsky dohovor o jurisdikčnej imunite štátov

- **Článok 11:** *A Contracting State cannot claim immunity from the jurisdiction of a court of another Contracting State in proceedings which relate to redress for injury to the person or damage to tangible property, if the facts which occasioned the injury or damage occurred in the territory of the State of the forum, and if the author of the injury or damage was present in that territory at the time when those facts occurred.*
- **Článok 31:** *Nothing in this Convention shall affect any immunities or privileges enjoyed by a Contracting State in respect of anything done or omitted to be done by, or in relation to, its armed forces when on the territory of another Contracting State.*
- V tomto duchu sa nesie aj znenie a interpretácia Dohovoru OSN (univerzálna úprava) – obyčajové právo upravuje imunitu za akty ozb. síl.

- Otázka závažnosti porušenia platných noriem medzinárodného práva
- Súčasné obyčajové právo **sa nevyvinulo do tej miery**, že samotný skutočnosť závažného porušenia pravidiel *jus cogens* zbavuje štát možnosti dovoliť sa imunity pred súdom – to neplatí v prípade možného trestného stíhania predstaviteľov štátu.
- Imunita a *jus cogens* (argument Talianska)
- *Jus cogens* predstavuje normy MP najvyššej právnej sily – pravidlá o imunitě štátu majú nižšiu právnu silu – v prípade porušenia *jus cogens* ide imunita bokom...

- MSD nevidí konflikt pravidiel:
- *...two sets of rules **address different matters**. The rules of State immunity are procedural in character and are confined to determining whether or not the courts of one State may exercise jurisdiction in respect of another State. They do not bear upon the question whether or not the conduct in respect of which the proceedings are brought was lawful or unlawful.*
- Obyčajové právo ukladalo Taliansku v tomto prípade povinnosť priznať Nemecku imunitu v konaní pred súdom.

Nikaragua

- Sporové konanie medzi USA a Nikaraguou
- Zasahovanie do vnútorných záležitostí štátu, právo na sebaobranu
- Zákaz použitia a hrozby silou – je súčasťou obyčajového práva.
- Vyjadrené v rezolúcií 2625 (XXV) – ***Deklarácia zásad medzinárodného práva týkajúcich sa priateľských vzťahov a spolupráce medzi štátmi v súlade s Chartou OSN***
- *„Consent to such resolutions is one of the forms of expression of an opinio iuris with regard to the principle of non-use of force, regarded as a principle of customary international law...“*

❑ Právo na sebaobranu je výnimkou zo zákazu použitia sily.

❑ „*The Parties, who consider the existence of this right to be established as a matter of customary international law, agree in holding that **whether the response to an attack is lawful depends on the observance of the criteria of the necessity and the proportionality of the measures taken in self-defence***“.

❑ MSD nehľadá na pomoc povstalcov cez dodávky zbraní, logistickú a inú podporu ako na ozbrojený útok

❑ Ku kolektívnej sebaobrane:

„...*the Court finds that in customary international law, whether of a general kind or that particular to the inter-American legal system, there is **no rule permitting the exercise of collective self-defence in the absence of a request by the State which is a victim** to the alleged attack, this being additional to requirement that the **State in question should have declared itself to have been attacked***.“

☐ Zákaz zasahovania do vnútorných záležitostí

☐ Každý štát má právo slobodne sa rozhodovať o svojich záležitostiach slobodne

*„...a prohibited intervention must be one bearing on **matters in which each State is permitted, by the principle of State sovereignty, to decide freely**... Intervention is wrongful when it uses, in regard to such choices, methods of coercion, particularly **force**, either in the **direct form** of military action or in the **indirect form** of **support for subversive activities** in another State.“*

- ❑ Suverenita štátu sa týka aj vnútorných vôd, pobrežných vôd a vzdušného priestoru....
„...laying of mines necessarily affects the sovereignty of the State, and that if the right of access to ports is hindered by the laying of mines by another State...“
- ❑ Takéto konanie, pokiaľ k nemu dochádza bez varovania je aj vážnym porušením humanitárneho práva
- ❑ **HUMANITÁRNE PRÁVO**
- ❑ *„**The United States is under an obligation to „respect“ the Conventions (Ženevské dohovory, pozn.) and even „ensure respect“ for them, and thus not to encourage persons or groups engaged in the conflict in Nicaragua to act in violation of the provisions of Article 3.**“* (článok 3 zakotvuje minimálne štandardy, ktoré treba dodržať ak nejde o medzinárodný konflikt...je spoločný pre všetky 4 Žen. Dohovory, pozn.)
- ❑ ***Operaciones psicológicas en guerra de guerrillas*** – manuál pre gerilové operácie, rozširovaný medzi jednotkami *contras*

- ❑ Porušenie zákazu použitia sily:
Útoky na prístavy, námorné základne, kladenie mín...
Vyzbrojovanie a výcvik *contras* zo strany USA

- ❑ Porušením zákazu použitia sily nie je:
Finančná podpora *contras*.

- ❑ Otázka kolektívnej sebaobrany:
Sebaobrana iba proti ozbrojenému útoku
Dodávky zbraní povstaleckým hnutiam nie sú ozbrojeným útokom - mala dodávať
Nikaragua, povstalcov v Salvádore

MSD musel posúdiť

*...whether the States in question (Kostarika, Salvador, Honduras, pozn.) **believed that they were the victims of armed attack** by Nicaragua, **and requested the assistance of the United States** in the exercise of collective self-defence. The Court has seen no evidence...*

❑ Porušenie princípu nezasahovania:

❑ ...*“It (MSD, pozn.) considers that if one State, with the view to the coercion of another State, **supports and assists armed bands in that State whose purpose is to overthrow its government**, that amounts to an intervention in its internal affairs, whatever the political objective of the State giving support.”*

❑ *„Support given by the U.S. to the military and paramilitary activities of the contras, by **financial support, training, supply of weapons, intelligence and logistic support, constitutes a clear breach of the principle of non-intervention**“*

❑ Humanitárna pomoc nepredstavuje porušenie princípu nezasahovania do vnútorných záležitostí štátu.

LaGrand (Nemecko vs. Spojené štáty)

- ❑ **súvis s témami:** právo na konzulárnu ochranu, záväznosť rozhodnutí MSD, priama aplikácia ustanovení Medzinárodných zmlúv.
- ❑ **skutkový stav:** Walter LaGrand a Karl LaGrand – bratia s trvalým pobytom v USA, boli v roku 1982 zatknutí za pokus o bankovú lúpež pri ktorom bol manažér banky zavraždení a ďalší pracovník banky väzen zranený
- ❑ **v roku 1984 boli prvostupňovým súdom v Arizone odsúdení o.i. za vraždu prvého stupňa na trest smrti**
- ❑ Odsúdení boli štátnymi príslušníkmi Nemecka a v zmysle Viedenského dohovoru o konzulárnych stykoch mali byť príslušnými orgánmi USA informovaní o svojom práve na spojenie s nemeckým konzulátom – k tomu nedošlo.
- ❑ Konzulárne zastúpenie Nemecka bolo o prípade informované až v roku 1992 samotnými odsúdenými
- ❑ K poprave odsúdených došlo 24. februára a 3. marca 1999
- ❑ 2. marca 1999 Nemecko iniciovalo v tejto veci konanie pred MSD.

Článok 36, ods. 1, písm. b)

- ❑ príslušné orgány prijímajúceho štátu **budú bez meškania informovať konzulárny úrad vysielajúceho štátu o prípadoch**, v ktorých v jeho konzulárnom obvode **štátny príslušník vysielajúceho štátu bol zatknutý, uväznený, daný do väzby alebo zadržaný iným spôsobom, pokiaľ o to uvedený štátny príslušník požiada**. Taktiež každú správu, ktorú určila pre konzulárny úrad osoba, ktorá bola zatknutá, je vo väzení, vo väzbe alebo bola zadržaná, doručia uvedené orgány bez meškania. **Tieto orgány musia bez meškania informovať osobu, ktorej sa to týka, o jej právach, ktoré má podľa tohto pododseku**
- ❑ MSD rozhodol, že neinformovaním LaGrandovcov o ich právach podľa vyššie uvedeného ustanovenia došlo k **porušeniu práv Nemecka ako aj samotných bratov LaGrandovcov** – znemožnilo sa tým Nemecku včas poskytnúť požadovanú pomoc (assistance), ktorú VDKS umožňuje.
- ❑ USA tým, že nepristúpili k potrebným opatreniam na to aby sa zabránilo vykonaniu trestu smrti Waltera LaGranda do konečného rozhodnutia MSD porušili **Príkaz (Order) Medzinárodného súdneho dvora** (pozri článok 41 Štaútu MSD o prijímaní predbežných opatrení (*provisional measures*)).
- ❑ *On the basis of the text of the provisions of Article 36, paragraph 1. the Court concludes that Article 56. paragraph 1, **creates individual rights**, which, by virtue of Article I of the Optional Protocol, **may be invoked in the Court by the national State of the detained person** (USA argumentovali tým, že oprávnenia v zmysle VDKS patria štátu – **rozhodnutie MSD potvrdilo, že ide aj o oprávnenia, ktoré vyplývajú z VDKS priamo jednotlivcom**).*

Závaznosť predbežných opatrení (*provisional measures*)

- Nemecko sa dovoľovalo porušenia predbežného opatrenia zo strany USA, ktoré malo byť záväzné v zmysle Charty OSN a Štatútu MSD (**pozri čl. 94 Charty OSN a čl. 41 Štatútu MSD**)
- argumenty USA: krátkosť času, špecifiká USA ako federatívneho štátu, na základe rozhodnutia o predbežnom opatrení nevznikli štátu záväzky (*the language used by the Court in the key portions of its Order is not the language used to create binding legal obligations* ... "the Court does not need here to decide the difficult and controversial legal question of **whether its orders indicating provisional measures would be capable of creating international legal obligations** if worded in mandatory ... terms.)
- USA teda poukazovali na skutočnosť, že záväznosť predbežných opatrení nie je zrejmá.

- Článok 41, anglické znenie:
  - The Court shall have the power to **indicate**, if it **considers** that circumstances so require, any provisional measures which **ought to be taken** to preserve the respective rights of either party*
  - Pending the final decision, notice of the **measures suggested** shall forthwith be given to the parties and to the Security Council.*

- francúzske znenie:
  - La Cour a le pouvoir **d'indiquer**, si elle estime que les circonstances l'exigent, quelles mesures conservatoires du droit de **chacun doivent être prises** à titre provisoire.*
  - En attendant l'arrêt définitif, l'**indication** de ces mesures est immédiatement notifiée aux parties et au Conseil de sécurité.*

- according to the United States, the use in the **English version** of "indicate" instead of "order". of "ought" instead of "must" or "shall", and of "suggested" instead of "ordered", **is to be understood as implying that decisions under Article 41 lack mandatory effect...***

- MSD sa musel vyrovnáť s nasledovným: francúzske a anglické znenie majú rovnakú záväznosť (podľa názoru súdu fr. znenie indikuje záväznosť, kým ang. nie).
- MSD sa preto obrátil na Viedenský dohovor o zmluvnom práve, článok 33, ods. 4:
- Ak pri porovnávaní pôvodných textov dôjde k rozdielnostiam vo význame, ktoré sa nemôžu odstrániť použitím článkov 31 a 32, prijme sa ... ten význam, ktorý so zreteľom na **predmet a účel zmluvy** tieto texty najlepšie zblížuje

MSD preto posudzoval účel Charty a Štatútu:

Základnou funkciou MSD je zaistiť pokojné riešenie sporov – predpoklad, že predbežné opatrenie nie je záväzné by bol v rozpore s účelom Štatútu

*It follows from that object and purpose, as well as from the terms of Article 41 when read in their context, that the power to indicate provisional measures entails that such measures should be binding, inasmuch as the power in question **is based on the necessity, when the circumstances call for it, to safeguard, and to avoid prejudice to, the rights of the parties as determined by the final judgment of the Court...***

MSD poukázal aj na princíp zakotvený v judikatúre Stáleho dvora medzinárodnej spravodlivosti:

*"the principle universally accepted by international tribunals and likewise laid down in many conventions ... to the effect that the **parties to a case must abstain from any measure capable of exercising a prejudicial effect in regard to the execution of the decision to be given, and, in general, not allow any step of any kind to be taken which might aggravate or extend the dispute**" (Electricity company of Sofia and Bulgaria, P.C.I.J., Series A/B, 5. December 1939)*

navyše: Článok 94, ods. 1, Charty predpisuje, že každý členský štát OSN sa zaväzuje konať v súlade s **rozhodnutím** MSD v každom spore, ktorého je sporom (článok poukazuje na **rozhodnutie vo všeobecnosti**).